

1. Nimenhuuto
2. Päätösvaltaisuus
3. *VNS 4/1997 vp Talous- ja rahaliitto - Suomen vaihtoehdot ja kansallinen päätöksenteko*
Kuultavina:
  - Alivaltiosihteeri *Johnny Åkerholm*, Valtiovarainministeriö
  - Lainsäädäntöneuvos *Martti Anttinen*, Valtiovarainministeriö
  - Lakimies *Maritta Vehmas*, Suomen Pankki
  - Oikeustieteen tohtori *Kauko Sipponen*Seuraava kuuleminen on 22.5.

Klo 11.00

4. *HE 81/1997 vp laiksi aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain muuttamisesta* Suomen Kiinteistöliiton kirjallinen lausunto.
Kuultavina:
  - Johtaja *Hannu Junkkari*, Ympäristöministeriö
  - Vanhempi hallitussihteeri *Seija Heiskanen-Frösen*, Ympäristöministeriö
  - Apulaisprofessori *Martin Scheinin*Seuraava kuuleminen on 28.5.
5. *E 31/1997 vp pöytäkirja Europolin, sen elinten jäsenten ja sen varajohtajien ja työntekijöiden erioikeuksista ja vapauksista I käsittely*
Hyväksytään edellisessä kokouksessa toimitettu asiantuntijoiden kuuleminen. *Todetaan* asiantuntijoiden kuuleminen päättyneeksi. *Hyväksytään* käsittelyn pohjaksi sihteerin laatima lausuntoluonnos. Yleiskeskustelu - yksityiskohtainen käsittely.
6. *HE 49/1997 vp laeiksi konkurssisäännön ja konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta* *Jatkettu I käsittely*
Lausuntoluonnos: yleiskeskustelu - yksityiskohtainen käsittely.
7. *HE 73/1997 vp muutoksenhakua työvoima-asioissa koskevaksi lainsäädännöksi* *Jatkettu I käsittely* *Päätetään* jatkokäsittelystä.
8. Muut mahdolliset asiat.
  - PeV:n vierailu *keskusrikospoliisissa tiistaina 3.6. klo 9.30 -11.30*, Jokiniemenkuja 4, 01370 Vantaa (= Tikkurila). Lähtö KRP:n bussilla eduskuntatalon edestä klo 9.00.
9. Seuraava kokous on *torstaina 22.5.1997 klo 9.00 (huom. aika!)*.

Kauko Sipponen : Lausunto valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle 20.5. 1997, joka koski talous- ja rahaliittoa

LIITTYMISSOPIMUS JA EMUN KOLMAS VAIHE

Talous- ja rahaliitto on EU:n sisämarkkinakehityksen loppuvaihe. Tässä lausunnossani puutun ainoastaan niihin kohtiin valtioneuvoston selonteossa, noihin nähden minulla on jotain huomautettavaa.

Liittymissopimuksen voimaansaattamislailla (1540/94) Maastrichtin sopimus on tullut voimaan Suomessa lainsäädännön alaan kuuluvin osin koko laajuudessaan. Selonteossa (s.34) katsotaan, että unionin menettely kolmanteen vaiheeseen siirtymiseksi ei enää edellytä jäsenvaltion suostumusta.

Oikeuskirjallisuuteen ja tulkintaan vedoten selonteossa katsotaan, että jäsenvaltiolla, joka täyttää yhteisen rahan käyttöönoton edellytykset, on oikeudellinen velvollisuus osallistua euroalueeseen. Tätä käsitystä tukee se, että Tanskaa ja Iso-Britanniaa koskevissa pöytäkirjoissa on nimenomaan sovittu niitä koskevista poikkeuksista.

EU-liittymissopimuksen eduskuntakäsittelyn aikana hyväksyttiin kuitenkin lausumia, jotka voivat tarkoittaa sitä, että sitoutuminen talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen liittymiseen ei ole suinkaan automaattinen.

Ulkoasiainvaliokunnalle antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta (PeVL 14/1994) toteaa, että liittymissopimus ei vielä voi merkitä sitoutumista osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Selonteossa (s.35) lausuma ymmärretään niin, että sillä viitattaisiin epätietoisuuteen osallistumisesta, neuvosto kun vahvistaa, mitkä jäsenvaltiot osallistuvat euroalueeseen. Mutta voidaankin sitoutuminen antaa vaikei lopputuloksesta ole varmuutta. Mahdollisesti valiokunta tulkitsee EY:n perussopimuksen joidenkin pykälien antavan pohjaa lausumalle.

Perustuslakivaliokunta viittaa lausunnossaan asiallisesti jäsenyysneuvottelujen ministeritason tapaamiseen, jolloin Suomen puolelta todettiin, että eduskunta ja hallitus tekevät asianmukaisena aikana tarpeelliset päätökset Suomen osallistumisesta kolmanteen vaiheeseen perustamissopimuksen mukaisesti. Tämä lausuma ei kuitenkaan ole siten annettu, että sillä olisi sopimuspuolia velvoittava luonne.

Voimaansaattamislakia koskevassa eduskunnan vastauksessa todetaan, että Suomen mahdollisesta liittymisestä rahaliiton kolmanteen vaiheeseen päätetään aikanaan eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella. Tähän lausumaan palaan tuonnempana.

Äskettäin ilmestyneessä kirjassaan " Emu ja Suomen valtiosääntö" Martin Scheinin katsoo (s.68), että jäsenvaltio voi varsin todennäköisesti tosiasiallisesti itse päättää jättäytyä yhteisen rahan ulkopuolelle, vaikka yhteisen rahan edellytykset olisi täytetty. Tällainen päätös olisi jäsenyydestä seuraavien velvoitteiden loukkaus.

Epäselvempänä ovat tätä asiaa pitäneet sitä aikaisemmin käsitelleet Antero Jyränki, Euroopan unioni ja Suomen valtiosääntö, Oikeustiede-Jurisprudentia XXIX 1996 s. 36-42 sekä Ilkka Saraviita, Perustuslaki 2000-projekti, Lm 1996 s. 436-441.

Maastrichtin sopimuksen talous- ja rahapolitiikkaa koskevissa artikloissa ei ole osallistumista koskevaa velvoitusta, vaan niissä käsitellään menettelyä. Velvollisuus osallistua rahaliiton kolmanteen vaiheeseen, jos neuvosto siitä määräenemmistöllä päättää ja jos asianomainen valtio itse täyttää rahaliittoon tulemisen edellytykset, on ehkä luettu sopimuksen yleisistä periaatteista, varsinkin 3a artiklasta. Suotavaa tietenkä olisi, että sopimuksessa osoitettaisiin selvästi milloin on kysymys oikeudesta ja milloin velvollisuudesta, mutta sopimusteksti jättää muissakin yhteyksissä toivomisen varaa. Ehkäpä on ajateltu, että monissa muissa yhteyksissä harjoitettu integraatioystävällinen tulkinta tulee tältäkin osin vallitsevaksi.

Rahamarkkinoilla rahaliittoon saatettaisiin suhtautua epäillen, jos liittoon otettaisiin mukaan sellaisia maita, joiden julkinen talous ei ole tasapainossa tai joissa inflaatio ja korot ovat korkealla. Rahaliittoon siirtyminen edellyttää jäsenmaiden talouksilta vakautta ja vahvaa pohjaa. Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen osallistuvien maiden on täytettävä rahaliiton ehdot, ns. konvergenssi- eli lähestymiskriteerit. Suomelle on onneksi, että työllisyys ei ole kriteerinä. Ehtojen tarkoituksena on taata, että rahaliitto on alusta alkaen vahvalla pohjalla. Jos talous- ja rahaliitto toimii kunnolla, eurosta voi tulla keskeinen maailmanvaluutta dollarin rinnalle.

Tällä hetkellä vain viiden pienehkön EU:n jäsenmaan kohdalla - Suomi mukaan lukien - on katsottu tai ehdotetaan katsottavaksi, että maa käyttää kolmannen vaiheen konvergenssikriteerit. Useiden muiden maiden kohdalla saatetaan joutua huomattavaan tinkimiseen kriteereistä taikka valtio pyrkii selviämään kertaluontoisilla vippaskonsteilla. Jos tällaisia maita hyväksytään Emuun, sen loppuvaiheen onnistuminen voi vaarantua eikä Emusta tule niin vahvaa valuuttaa kuin Maastrichtin sopimusta solmittaessa oletettiin. Tällainen tulos osoittaisi, että kyseessä onkin ensi sijassa poliittinen eikä niinkään taloudellinen ratkaisu.

Saksan valtiosääntötuomioistuin on antanut päätöksen Maastrichtin sopimuksen perustuslainmukaisuudesta (Manfred Brunner ym. v. Sopimus Euroopan unionista 12.10.1993.) . Liittopäivät haluavat valvoa, että kolmas vaihe alkaa vain jos jäsenvaltioiden talouden vakavuutta koskevat sovitut ehdot täyttyvät; Maastrichtin sopimukseen liittyminen ei merkitse alistumista ennakoimattomaan ja automaattiseen tapahtumaketjuun.

Jyrki Raivio kirjoittaa (Helsingin Sanomat 18.5.1997) ns. vippaskonsteja ajatellen, että on vaikea ennustaa, kuinka tällaiselta pohjalta ponnistava Emu tulee kestävämaan maailmanlaajuisten rahamarkkinoiden tuiverruksen.

Eräs kansainvälisen oikeuden keskeisiä periaatteita on "paeta sunt servanda" eli sopimuksia on noudatettava. Lähestymiskriteerien vähäistä suurempi ohittaminen Emua koskevassa päätöksenteossa olisi asian tavattoman suuren merkityksen huomioon ottaen unionin toimivallan ylitys ja oikeuttaisi kunkin jäsenmaan omalta osaltaan harkitsemaan uudelleen täysin vapaasti osallistumistaan, koska konvergenssikriteerien muuttaminen edellyttäisi jäsenvaltioiden parlamenttien hyväksymistä.

Valtion velvollisuus osallistua yhteiseen rahaan voitaisiin saattaa EY:n tuomioistuimen ratkaistavaksi perustamissopimuksen 169 tai 170 artiklan nojalla, mutta luultavasti tällaista kannetta ei nostettaisi, tai jos nostettaisiin, se ei menestyisi.

Lukuisissa kirjoituksissa ja lausunnoissa on viitattu siihen, että jäsenvaltio voi de facto monenlaisin toimin pyrkiä estämään osallistumisensa esimerkiksi harjoittamalla lähestymiskriteerien vastaista talouspolitiikkaa

Emun kolmatta vaihetta koskevat sopimusvelvoitteet on hyväksytty ja saatettu valtiosisäisesti voimaan liittymissopimuksen yhteydessä. Edellä esitetyillä ja monilla muillakin perusteilla voidaan kuitenkin puolustaa sitä näkökantaa, että kolmanteen vaiheen liittymisen oikeutta tai velvollisuutta ei ole välttämätöntä tulkita pelkästään oikeudellisesti ja kireän tiukasti, vaan että säännökset sallivat harkinta-varan esimerkiksi liittymisen ajankohdan suhteen.

EDUSKUNNAN PÄÄTÖS SUOMEN SIIRTYMISESTÄ EUROALUEESEEN

Jo aikaisemmin mainitusta eduskunnan vastauksesta hallituksen esitykseen 135/1994 vp ei ilmene, millaista hallituksen erillistä esitystä tarkoitetaan. Sanamuodon mukaan tulkiten eduskunnan tulisi tehdä maan sisäinen päätös aikanaan eli ilmeisesti hyvissä ajoin ennen huhti-toukokuussa 1998 pidettävää EU:n neuvoston kokousta, missä päätetään yhteisen rahan käyttöön ottamisesta.

Ensi alkuun näyttää vaikealta löytää mitään oikeudellisesti merkittävää asiaa, josta olisi annettava hallituksen esitys, ja mitä yleensä tällainen esitys voisi sisältää.

Selonteossa katsotaan (s.37), että yhtenä mahdollisuutena asian saattamiseksi eduskunnan käsiteltäväksi voisi olla VJ 69.2§:n mukainen esitys Suomen osallistumisesta euroalueeseen. Ongelmana on vain, mihin kansainväliseen velvoitteeseen sitoutumiselle oikein haettaisiin suostumusta. Voisivatko kohteena olla muut kuin jo hyväksytyt ja voimaan-saatetut Maastrichtin sopimuksen talous- ja rahaliiton kolmatta vaihetta koskevat määräykset? Emusta ei ole mitään uusia valtiosopimuksen määräyksiä.

Hallituksen selonteossa pidetään luontevimpana VJ 36.1§:n mukaista valtioneuvoston tiedonantoa eduskunnalle.

Kansanedustaja Johannes Koskinen kirjoittaa (Emu-liitynnästä lakiesitys. Helsingin Sanomat 29.4.1997), että tiedonanto johtaisi yksipuoliseen luottamuslauseäänestykseen eikä kytkisi eduskuntakäsittelyä aiempaan EU-jäsenyyden hyväksymismenettelyyn. Sitä paitsi se ei tarkkaan ottaen täyttäisi vaatimusta asian käsittelemisestä erillisen esityksen perusteella.

Keskinen ehdottaa, että hallitus antaisi esityksen laiksi Suomen siirtymisestä Euroopan talous-, ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Laissa todettaisiin Suomen velvoitteet Emussa, kuvattaisiin yhteisen rahan edellyttämä lainsäädäntöohjelma ja siirtymäaikataulu sekä valtuutettaisiin hallitus päättämään Suomen siirtymisestä yhteiseen rahaan. Myös Scheinin katsoo, että kyseessä voisi olla jokin sellainen kansallinen lainmuutos, joka asiallisesti liittyy talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen toteuttamiseen.

Koskisen hahmottelema lakiesitys johtaisi luultavasti keskusteluun mm. siitä, mitä laki saa ja mitä sen tulisi sisältää. Ehdotukseen on vaikea ottaa kantaa ennen sen saa luettavakseen.

Monin tavoin yksinkertaisinta olisi katsoa, että lausuma viittaa talous- ja rahaliiton toteuttamisesta seuraaviin kansallisen lainsäädännön muutoksiin. Hallitusmuodon 72§:n kumoaminen on välttämätöntä. Tätä koskevaan hallituksen esityksen yhteydessä eduskunta voisi ponsipäätöksellä ottaa kantaa talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen toteutumiseen. Ennen tämän kysymyksen käsittelyä on kuitenkin syytä selvittää poikkeuslakikysymystä.

POIKKEUSLAINSÄÄDÄNNÖN RAJOITUKSET

Selonteossa ei mainita, että voimaansaattamislakia säädettäessä eduskunta itse säätämällä lain neuvoo-antavasta kansanäänestyksestä Suomen liittymisestä Euroopan unionin jäseneksi 578/94 katsoi liittymispäätöksen legaliteetin vaativan kansanäänestystä, jonka lopputulokseen monet puolueet ja kansanedustajaehdokkaat ennakkoon sitoutuivat. Olen tarkistanut, että valtioneuvoston tiedotteessa Euroopan unionin jäsenyydestä kerrottiin, että talous- ja rahaliitto johtaa yhden, yhteisen valuutan käyttöönottoon.

Jo nyt on nähtävissä, että tulevaisuudessa Suomi voi tulla osalliseksi kansalaistenkin kannalta erittäin tärkeisiin valtiosopimuksiin, jotka käsitellään poikkeuslakeina VJ 69.1§:n perusteella. Tällaisia ovat esimerkiksi HVK:n tulokset kuluvaan vuonna ja ainakin viiden vuoden kuluttua; muodollinen päätös liittymisestä liittovaltion kaltaiseen Euroopan unioniin ; liittyminen NATOon, ym. Ellei näiden yhteydessä käytetä esimerkiksi kansanäänestystä tai tavallista perustuslainsäätämisyjärjestystä, kansalaiset menettävät vähitellen osan nykyisistä oikeuksistaan. Supistettu perustuslainsäätämisyjärjestys palauttaa kansalaiset vuoteen 1928, mahdollisesti vuoteen 1906.

Eräiden käsitysten mukaan poikkeuslakimenettely perustuslain tekstiä muuttamatta olisi oikeudellisesti ja asiallisesti rajaton . Ei olisi oikeudellisia rajoja, joiden ylittäminen johtaisi perustuslain tekstin muuttamiseen , ei mitään vaatimuksia aineelliselle sisällölle. Poikkeuslakia voitaisiin rajoituksetta käyttää tilapäisten ja pysyvien poikkeusten tekemiseen perustuslaista.

Menemättä tässä yhteydessä yksityiskohtaiseen tarkasteluun totean, että em. käsitykset vaativat vastakysymyksen. Halutaanko, että maamme perustuslait muodostavat edelleen julkisen vallan organisoitumisen ja käyttämisen sekä ihmisen tärkeimpien oikeuksien kaikille havaittavan perustan, vain muuttuuko Suomi vähitellen poikkeuslaeilla hallituksi valtioksi jonka perustuslailla on tärkeimmiltä kohdiltaankin vain ulkoinen muoto. Ihmisoikeuksia koskevat sopimukset kieltävät kokonaan poikkeukset tärkeimmissä ihmisoikeuskysymyksissä ja olemme sopimuksiin sidotut, mutta muilta osin perustuslain kirjain ja sisältö ei ole suojattu poikkeuslaeilta. Jos poikkeuslakimahdollisuus säilytetään ja supistettua perustuslainsäätämistapaa aletaan käyttää laajalti, Perustuslaki 2000-komitea voisi kirjoittaa uudessa Suomen Hallitusmuodossa nimen kummatkin sanat pienin kirjaimin. Selonteossa (s.41) on esitetty niitä rajoituksia, joita poikkeuslaeille olisi asetettava muutettaessa niillä perustuslain sisältöä tekstimuutosten sijasta.

Voidaanko supistettua perustuslainsäätämisyjärjestystä käyttää myös perustuslain kirjaimen muuttamiseen?

HM 95.1§:ssä ja VJ 94.1§:ssä puhutaan nimenomaan poikkeuksesta ja poikkeuksen tekemisjärjestyksestä. Perustuslain kirjain, teksti, ei ole poikkeus perustuslaista. Poikkeuslailla ei ole voimaa dekonstitutionalisoida perustuslakia.

Poikkeuslakeja samanlaisena kuin Suomessa ei ole tiettävästi missään muualla maailmassa.

Supistettua perustuslainsäätämisyjärjestystä ei ole tiettävästi milloinkaan käytetty perustuslain tekstin muuttamiseen.

VJ:n säätämisasiakirjoissa ei asiaa käsitellä, mikä onkin luonnollista, koska tavoitteena oli saada aikaan poikkeus perustuslaista eikä perustuslain muutos. EU:n kaltaisia kansainvälisiä järjestöjä ei ollut edes olemassa, joten niiden sopimus- ja normivallan käytön aiheuttamiin ongelmiin ei osattu varautua.

Martin Scheinin (Ihmisoikeudet Suomessa s. 149 s.) huomauttaa, että perustuslain tekstiin tehtäviä muutoksia ei ole VJ 69.1§:n säännöksessä asetettu erityisasemaan "perustuslakia koskevien" sopimusmääräysten voimaansaattamisjärjestyksen kannalta. Hän ei näe estettä omaksua tulkintaa, jonka mukaan kansainvälisen sopimuksen voimaansaattamislaki voi olla myös perustuslain muutos.

Kansainvälisen sopimuksen sisällön runnomiseksi oikeusjärjestykseen Scheininin pitemmittä perusteluitta esittämä käsitys tietenkin virtaviivaistaisi menettelyä. Ennen kuin nykyisen käytännön muutokseen ryhdytään, asiaa olisi kuitenkin selvitettävä kaikissa yhteyksissään. Mielestäni käytäntö vastaa säännösten alkuperäisiä tavoitteita. Sitä paitsi käytännön muuttamiseen on mielestäni ylikäymätön este. Muutos veisi yhä uusia asiaryhmiä kansalaisten poliittisten vaikutusmahdollisuuksien, kuten vaalien ja kansanäänestyksen, ulottumattomiin.

HM 72§:N YM. PYKÄLIEN MUUTTAMISTARVE

EY:n perustamissopimuksen 108 artiklan mukaan jokainen jäsenvaltio huolehtii siitä, että viimeistään sinä päivänä, jona EKPJ perustetaan - eli nähtävästi viimeistään välittömästi 1.7.1998 jälkeen - sen kansallinen lainsäädäntö, kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, on sopusoinnussa tämän sopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa. Artiklassa ei tehdä eroa eri normihierarkiaan kuuluvien säädösten välillä.

Komissio ja ERI antavat neuvostolle kertomuksia jäsenvaltioiden edistymisestä talous- ja rahaliiton toteuttamiseen liittyvien jäsenvaltioiden velvollisuuksien täyttämiseksi, kuten juuri lainsäädännöstä (109 J art. 1 k).

Hallituksen esityksessä 135/1994 vp lähdetään siitä, että talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen liittyvien velvoitusten edellyttämät muutokset Suomen valtiosääntöön on perusteltua toteuttaa sitä mukaa kuin velvoitteet tulevat voimaan ja niiden sisältö täsmentyy.

Käsitellessään liittymissopimusta (PeVL 14/1994) perustuslakivaliokunta piti hallitusmuodon tekstin muutosta oikeudellisesti välttämättömänä siltä osin kuin jokin sen säännös kokonaan ja muutoin kuin tilapäisesti menettäisi sisältönsä EU:n jäsenyyden myötä. Valiokunnan käsityksen mukaan liittymissopimuksella ei miltään osin ollut tällaista vaikutusta.

HM 72§:ään sisältyy kaksi eri normia eli säännöstä, ei pelkästään kahta virkettä. Toinen koskee Suomen rahayksikköä, toinen rahayksikön arvosta päättämistä.

Selonteossa (s.41) todetaan, että 72§:n toinen virke menettää merkityksensä jo vuoden 1999 alusta alkaen, kun taas ensimmäisellä virkkeellä on rajoitettua oikeudellista merkitystä 1.7.2002 saakka. Tätä lausumaa on täydennettävä siten, että Madridissa Eurooppa-neuvoston kokouksessa joulukuussa 1995 todettiin uuden rahan olevan jo vuoden 1999 alusta itsenäinen valuutta ja laillinen maksuväline, jonka rinnalle jäävät vielä käyttöön kansalliset valuutat. Suomen markka säilyy, mutta euron ilmenemismuotona, 1.7.2002 saakka. Euron käyttöönotto siirtää sekä euroyksikköä että Suomen markkaa koskevan pääasiallisen toimivallan EY:lle.

Selonteossa todetaan (s.43), että lainsäädännön tila on yksi euro-alueeseen osallistumisen kriteereistä. Valtiosäännön selkeyden kannalta olisi asianmukaista ajoittaa perustuslain sanamuodon muutokset siten, ettei asiallista ristiriitaa HM:n sanamuodon sekä talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen mukaisen oikeustilan välille muodostuisi. HM 72§:n muuttaminen voidaan ottaa huomioon perustuslakien kokonaisuudistuksen yhteydessä eli uuden hallitusmuodon tullessa voimaan 1.3.2000.

Martin Scheinin kirjoittaa (Emu ja Suomen valtiosääntö s. 136 s.), että jos hallitusmuodon 72§:n säännöstä markasta Suomen rahayksikkönä ei muuteta tai kumota ennen kuin markka korvautuu eurolla, perustuslain säännös muuttuu harhaanjohtavaksi. Hän viittaa muihin aikaisempiin vastaavanlaisiin tapauksiin, jotka kuitenkin olivat kansalaisten kannalta olennaisesti vähämerkityksellisempiä kuin luopuminen markasta. Tässä yhteydessä Scheinin myös perustelee tarkemmin kantaansa, jonka mukaan supistettua perustuslainsäätämisyjärjestystä voitaisiin käyttää sopimusvelvoitteista suoraan seuraavien normien valtiosisäiseen asettamiseen perustuslain tekstin muutosta myöten. Scheinin katsoo (s.142), että hallitusmuodon 72§:n kumoamisesta voitaisiin säätää yleisessä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä, koska siihen sisältyisi liittymissopimukseen nähden ylimääräinen ulottuvuus.

Tässä yhteydessä on mielenkiintoista todeta, että Ruotsissa pidetään kahden ehdon täyttymistä välttämättömänä ennen kuin Ruotsi voi mennä mukaan Emuun. Ruotsin on täytettävä lähentymiskriteerit, mutta lisäksi valtiopäivien on päätettävä asiasta (EU-nämnän 9.1.1997 kirjelmä). Hallitus on ilmoittanut EU:lle valtiopäivien päätöksenteosta suunnilleen samoilla sanoilla kuin Suomen eduskunta edellytti hallitukselta esitystä. Päätös tehdään syksyllä 1997. Kaiken lisäksi oikeusministeriö suosittelee, että hallitusmuotoa tulisi muuttaa kolmessa kohdassa. Osallistuminen Emun kolmanteen vaiheeseen on perustuslakikysymys. On mahdollista, että asiasta järjestetään kansanäänestys.

HM 72§:ssä olevat kaksi normia menettävät jo vuoden 1999 alkuun mennessä sillä tavoin kokonaan tai osittain merkityksensä, että 72§ olisi kumottava kokonaisuudessaan jo vuoden 1999 alkuun mennessä. Sitä vaatisivat perustuslain informatiivisuus ja uskottavuus. Samalla asiaa koskeva lakiesitys voisi olla eduskunnan vastauksessaan tarkoittama hallituksen esitys. Tiukan valtiosääntöjuridiikan kannalta tällainen esitys ei ehkä olisi välttämätön edellytys Suomen osallistumiselle yhteiseen rahaan, mutta edellä selostettu sopimus- ja valtiosääntökokonaisuus huomioon ottaen esitykselle olisi asialliset perusteet.

Muut kotimaisen lainsäädännön muutokset tulisi käsitellä samassa yhteydessä tai samoihin aikoihin.

Helsingissä, 21 päivänä toukokuuta 1997

Kauko Sipponen